

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΩΝ ΜΙΣΘΩΤΩΝ

Τοῦ κ. ΣΤΑΥΡΟΥ ΑΛ. ΒΟΥΤΥΡΑ

Ὁ βασικὸς περὶ ὑποχρεωτικῆς καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας νόμος 2112, ἀπὸ τοῦ 1920 ἤδη ὠριζεν ὅτι ἀπόλυσις ἰδιωτικοῦ ὑπαλλήλου προσληφθέντος ἐπὶ χρόνῳ μὴ ὠρισμένῳ, ἐφ' ὅσον διήρκεσεν οὗτος ὑπὲρ τοὺς δύο μῆνας, δὲν δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἄνευ προηγουμένης ἐγγράφου καταγγελίας τῆς ὑπαλληλικῆς συμβάσεως (τακτικὴ καταγγελία), ἣτις δέον νὰ γίνῃ πρὸ ὠρισμένου χρόνου, τὸν ὁποῖον καθορίζει ὁ νόμος καὶ ὅστις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν χρόνον ὑπηρεσίας τοῦ ὑπαλλήλου.

Ἐργοδότης παραμελῶν τὴν κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑποχρέωσιν καταγγελίας τῆς ὑπαλληλικῆς συμβάσεως, ὀφείλει νὰ καταβάλῃ εἰς τὸν ἀπολυόμενον ἀποζημίωσιν ἴσην πρὸς τὸ σύνολον τῶν τακτικῶν ἀποδοχῶν τὰς ὁποίας θὰ ἐλάμβανε οὗτος κατὰ τὸν χρόνον πρὸ τοῦ ὁποίου ἔδει νὰ γίνῃ ἡ καταγγελία (ἄτακτος καταγγελία).

Ὁ νόμος 2112 ἐγένετο βάσει τοῦ ἰταλικοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 2/9/1917. Ἡ εἰσηγητικὴ του ἔκθεσις ἀναφέρει ὅτι ἡ ὑποχρέωσις τῆς πρὸ λογικοῦ χρονικοῦ διαστήματος προειδοποιήσεως τοῦ ἀπολυομένου ὑπαλλήλου, εἰσηγμένη ἤδη εἰς πολλὰς νομοθεσίας, ἐπιβάλλεται τόσον ἐκ λόγων δικαιοσύνης ὑπὲρ τῶν ὑπαλλήλων ὅσον καὶ προνοίας γενικώτερον κοινωνικῆς. Ἀληθῶς — συνεχίζει ἡ ἔκθεσις — ἀφ' ἐνὸς εἶναι ἄδικον νὰ ρίπτεται ἀπροειδοποίητος εἰς τὸν δρόμον ὑπάλληλος ὑπηρετήσας πολλάκις ἐπ' ἄρκετὸν ὠρισμένην ἐπιχείρησιν, ἀφ' ἐτέρου δὲ εἶναι καὶ κοινωνικῶς ἐπικίνδυνον νὰ ἐγκαταλείπεται αἰφνιδίως ἄνευ ἐργασίας βιοπαλαιστής, μὴ ἔχων κατὰ κανόνα ἄλληλν πρόσοδον. Σκόπιμον συνεπῶς καὶ ἀνθρωπιστικὸν εἶναι νὰ εἰδοποιητῇ ὁ ἀπολυθησόμενος ὑπάλληλος πρὸ ὠρισμένου χρόνου, διαβαθμιζομένου ἀναλόγως τῆς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἀρχαιότητός του ἢ ἄλλως νὰ ἀποζημιώνεται μὲ τοὺς μισθοὺς τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος. Ἐξ ἄλλου ἡ αὐτὴ ὑποχρέωσις βαρύνει καὶ τὸν ὑπάλληλον.

Ὀντως, τὴν ὑποχρέωσιν καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας ἔχει καὶ ὁ ὑπάλληλος ὁ προτιθέμενος νὰ λύσῃ τὴν ὑπαλληλικὴν σύμβασιν, ἀλλ' ὁ χρόνος προειδοποιήσεως μειοῦται εἰς τὸ ἡμισυ τοῦ διὰ τὸν ἐργοδότην ὀριζομένου, μὴ δυνάμενος νὰ ὑπερβῇ τοὺς τρεῖς μῆνας, ἡ δὲ ἀποζημίωσις ἐν περι-

πτώσει παραβάσεως τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς καταγγελίαν, τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τρεῖς μῆνας ποσόν.

Ὁ ἀρχικὸς νόμος 2112 δὲν προέβλεπε τὴν ἐν πάσῃ περιπτώσει καταβολὴν ἀποζημιώσεως. Ἀποζημιώσεις ὠφείλετο, ἐὰν δὲν ἐτηρῆτο ἡ προθεσμία προειδοποιήσεως. Διὰ τοῦ νόμου 4558 τοῦ 1930, ὅμως, ὠρίσθη ὅτι ἡ προειδοποίησις δὲν ἀπαλλάσσει τὸν ἐργοδότην τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἀποζημιώσεις τοῦ ὑπαλλήλου διὰ τοῦ τετάρτου τῆς ἀποζημιώσεως ἢν ἔδει νὰ καταβάλλῃ ἂν δὲν ἐτήρει τὴν προειδοποίησιν. Ὁ νόμος 3198 ἠύξησε τὸ 1955 τὸ ποσοστὸν εἰς τὸ ἥμισυ.

Ἡ ἐν λόγῳ ἀποζημίωσις δικαιολογεῖται — κατὰ τὴν αἰτιολογικὴν ἔκθεσιν τοῦ νόμου 4558 — λόγῳ τῶν μεγαλυτέρων δυσχερειῶν, ἃς συναντῶσιν οἱ ἀπολυόμενοι πρὸς ἐξεύρεσιν νέας ἐργασίας, δυσχερειῶν ὀφειλομένων εἰς τὴν ἄφθονον προσφορὰν τῶν ἐπαγγελλομένων τὸν ἰδιωτικὸν ὑπάλληλον ἀτόμων.

Ὁ νόμος 4558, ληφθεὶς ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος τῆς 13/11/1924, ἐγένετο «διὰ νὰ ἰκανοποιηθῇ μερικῶς τὸ γνωστὸν αἴτημα τοῦ ὑπαλληλικοῦ κόσμου, ζητοῦντος νὰ καταργηθῇ ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐργοδότη νὰ προειδοποιῇ τοὺς ἀπολυομένους ὑπαλλήλους καὶ νὰ ὀρισθῇ ὅτι οὗτος ὑποχρεοῦται ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὴν πληρωμὴν ἀποζημιώσεων», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐγένετο — διὰ τοὺς ἐργάτας — μὲ τὸν νόμον 3198 τοῦ 1955.

Πράγματι, ὁ Ν. 3198 ὥρισεν ὅτι ἐπιχειρήσεις καὶ ἐκμεταλλεύσεις ὑπαγόμεναι εἰς τὰς περὶ ἀσφαλίσεως κατὰ τῆς ἀνεργίας διατάξεις δύνανται νὰ καταγγέλλουν τὴν σχέσιν ἐργασίας τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐργατῶν, τεχνιτῶν καὶ ὑπηρετῶν, ὑποχρεοῦνται ὅμως νὰ καταβάλλουν εἰς αὐτὸ τὴν ὑπὸ τοῦ Β.Δ. τῆς 16/18 Ἰουλίου 1920 ὀριζομένην ἀποζημίωσιν διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἀπροειδοποιήτου καταγγελίας τῆς συμβάσεως. Κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας, λέγει ὁ νόμος 3198, δὲν ἐπιτρέπεται προειδοποίησις, ἐννοῶν ὅτι αὕτη δὲν ἀπαλλάσσει τὸν ἐργοδότην τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς ἀποζημιώσεις.

Θὰ πρέπει ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ τασσόμεναι ὑπὸ τοῦ Β.Δ. τοῦ 1920 προθεσμίας διὰ τοὺς ἐργάτας (καὶ συνεπῶς καὶ αἱ ἀποζημιώσεις) εἶναι πολὺ μικρότεραι ἀπὸ τὰς τοῦ νόμου 2112 (ὑπαλλήλων). Οὕτω διὰ τὸν ὑπάλληλον τὸν συμπληρώσαντα δίμηνον ὑπηρεσίαν καὶ μὴ συμπληρώσαντα ἔτος ἢ προθεσμία προειδοποιήσεως τοῦ νόμου 2112 ἀνέρχεται εἰς τριάκοντα ἡμέρας, ἐνῶ ἡ τοῦ Β.Δ. τοῦ 1920 διὰ τὸν ἐργάτην τοῦ αὐτοῦ χρόνου ἐργασίας εἰς πέντε μόνον ἡμέρας, ἐὰν δὲ συνεπλήρωσεν ἔτος εἰς ὀκτῶ ἡμέρας ἔναντι ἐξήκοντα ἡμερῶν, ἀντιστοίχως, τῶν ὑπαλλήλων κ.ο.κ.

* * *

Ταῦτα, εἰς γενικωτάτας γραμμάς, εἶναι τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα ἀπὸ ἀπόψεως ἐργατικῆς νομοθεσίας ἐπὶ τοῦ τεραστίου θέματος τῆς καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας ἀορίστου χρόνου. Θὰ πρέπει, πάντως, νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ θεσμὸς ὑπέστη κατὰ καιροὺς μεταβολάς, ὅπως μὲ τὸ Ν.Δ. 424/1941 τὸ ὁποῖον καὶ ἀπηγόρευσε κατ' ἀρχὴν τὰς ἀπολύσεις, τὸν Α.Ν. 118/1945 ὅστις τὰς ἐπέτρεψε, μὲ καταβολὴν ὅμως πλήρους ἀποζημιώσεως καὶ μὲ τὸ

Ν.Δ. 2961/1954, καταργήσαντα τοῦτον καὶ ἐπαναφέροντα τὴν προειδοποίησιν.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων συναγεται σαφῶς ὅτι ἔχομεν πρὸ ἡμῶν δύο κεχωρισμένας περιπτώσεις τῶν ὁποίων καὶ θὰ ἐξετάσωμεν τὴν νομικὴν φύσιν καὶ τὸν δικαιολογητικὸν λόγον: Πρῶτον τὴν ἐκ τῆς ἀπροειδοποίητου, τῆς ἀποτόμου ἀπολύσεως ἀποζημιώσιν. Εἶναι ἡ λεγομένη ἀποζημιώσις ἐκ τῆς ἀτάκτου καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας, καθ' ἣν ὁ ἐργοδότης ἀπολύει ἀμέσως, ἀπροειδοποιήτως, τὸν ὑπάλληλον, καταβάλλων συγχρόνως εἰς αὐτὸν ὀλόκληρον τὸ ποσὸν τῆς ἀποζημιώσεως. Καὶ δευτερον τὴν ἐκ τῆς τακτικῆς καταγγελίας ὀφειλομένην ἀποζημιώσιν. Πρόκειται περὶ τῆς ἔστω καὶ κατόπιν τῆς κατὰ νόμον προειδοποιήσεως περὶ τῆς ἐπικειμένης ἀπολύσεως ὀφειλομένης ἐν τούτοις εἰς τὸν ὑπάλληλον ἀποζημιώσεως, ἣτις καὶ ἰσοῦται πρὸς τὸ ἥμισυ τῆς ἀποζημιώσεως ἡ ὁποία θὰ ὀφείλετο ἂν δὲν ἐτηρηῆτο ἡ προθεσμία προειδοποιήσεως.

Καὶ κατ' ἀρχὴν περὶ τῆς πρώτης.

Ἡ ἐκ τῆς ἀπροειδοποίητου ἀπολύσεως ἀποζημιώσις

Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην καὶ νομολογίαν κατεβλήθη ἀρχικῶς προσπάθεια νὰ στηριχθῇ ἡ ἐκ τῆς ἀπροειδοποίητου καταγγελίας ἀποζημιώσις εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Οὕτω διευτυπώθη ἡ θεωρία (1) ὅτι ἡ ἀποζημιώσις αὕτη συνίσταται εἰς τὸν μισθόν. Εἶναι δηλονότι ἡ ἀντιπαροχὴ εἰς τὴν ὁποίαν ὑποχρεοῦται ὁ ὑπερήμερος καταστάς ἐργοδότης. Ἡ θεωρία αὕτη ἰσχυρίζεται ὅτι καὶ μετὰ τὴν μονομερῆ λύσιν τῆς συμβάσεως ἐργασίας, αὕτη ἐξακολουθεῖ ἰσχύουσα ἐπὶ τὸν χρόνον πρὸ τοῦ ὁποίου ἔδει νὰ γίνῃ ἡ ἐμπρόθεσμος καταγγελία (2) καὶ ὁ ἐργοδότης, μὴ δεχόμενος τὰς ὑπηρεσίας τοῦ ὑπαλ-

1) Γιδόπουλος, ἐν Θέμ. ΛΣΤ', 433.

2) Πρὸς τὴν ἀποψιν ταύτην, ἐν τούτοις, καὶ παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τῆς ἐπιστήμης, συνετάχθησαν — ἂν καὶ ὄχι ἀπολύτως — κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀποφάσεις τοῦ γαλλικοῦ Ἀκυρωτικοῦ, λαμβάνουσαι τὴν ἀντίθετον θέσιν τῆς προηγουμένης νομολογίας. Κατ' αὐτάς, ἡ ἀπροειδοποίητος καταγγελία ἐκ μέρους τοῦ ἐργοδότης δὲν ἔχει παρὰ περιορισμένην ἰσχύν, μὴ ἐπιδρῶσα ἐπὶ τῆς λύσεως τῆς συμβάσεως ἐργασίας εἰς τὸ φυσιολογικὸν αὐτῆς τέρμα κατὰ τὴν λήξιν τῆς περιόδου προειδοποιήσεως. Οὕτω τὸ Soc τῆς 17/12/1962, J.C.P. 63, 11, 13052, δίδει εἰς τὸν ἐργαζόμενον ὅστις ἀπολύεται μὲ ταυτόχρονον ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς ὑποχρέσεως πρὸς ἐργασίαν, δικαίωμα ἐπὶ τοῦ ἐπιδόματος τοῦ τέλους τοῦ ἔτους, ἐὰν ἡ καταβολὴ λαμβάνῃ χώραν πρὸ τῆς κανονικῆς ἐκπνοῆς τῆς προθεσμίας προειδοποιήσεως, ἔστω καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἡ ὁποία, ἐπαναλαμβάνεται, ἦτο ἀπροειδοποίητος. Ὁ μισθωτὸς θεωρεῖται, συμφώνως πρὸς τὴν ὡς ἄνω ἀπόφασιν τοῦ Ἀκυρωτικοῦ «παρών» εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. Τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν 5 καὶ 6/11/1964, J.C.P. 1966, 11, 14679. Μία τοιαύτη ἐρμηνεῖα δικαιολογεῖ κατὰ τὸν Camerlynck (Traité de droit du travail, Contrat de travail, σελ. 337) ὁ ὁποῖος, ἐν τούτοις, εἶναι ἀντίθετος πρὸς αὐτήν, ὄχι μόνον τὴν καταβολὴν εἰς τὸν μισθωτὸν ποσοῦ ἀντιπροσωπεύοντος μίαν ἀποζημιώσιν κυρίως εἰπεῖν, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον τὸν μισθὸν τῆς προθεσμίας προειδοποιήσεως.

Ἡ θέσις αὕτη τῆς νομολογίας διαφεύδεται, κατὰ τὸν Camerlynck, ἀπὸ τὰ πράγματα. Οὕτως ὁ μὲν ἐργοδότης ἔννοεῖ νὰ τερματίσῃ ἀμέσως τὴν συμβατικὴν σχέσιν, ὁ δὲ μισθωτὸς ἐλευθεροῦται παραχρῆμα. Ἡ λύσις τῆς συμβάσεως ἐργασίας ἐπέρχεται τὴν στιγμήν τῆς ἀπολύσεως.

λήλου, καθίσταται υπερέμερος και υποχρεούται εις τὸν μισθόν (1).

Ἀντιθέτως, ἑτέρα θεωρία (2) λέγει ὅτι ἡ ὡς ἄνω ἀποζημίωσις συνίσταται εἰς τὸ διαφέρειν, ὃ δὲ ἐκ τῶν προτέρων καθορισμὸς τοῦ ποσοῦ τοῦ διαφέροντος ἀποτελεῖ νόμιμον προσδιορισμὸν τούτου (3).

Κατ' ἄλλην γνώμην (4) ἡ ἀποζημίωσις αὕτη οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ διαφέροντος, διότι εἶναι ποινή ἐπιβαλλομένη εἰς τὸν παραλείποντα τὴν νόμιμον υποχρέωσιν τῆς ἐμπροθέσμου καταγγελίας (5). Σκοπὸς τοῦ Νόμου 2112 ἦτο νὰ καθορίσῃ προθεσμίας. Διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ δὲ εἰς τὴν τήρησιν τούτων, ἀπαγγέλλει κατὰ τῶν παραβατῶν ἀστικὴν ποινήν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει ἀποζημίωσιν. Τὸ διαφέρειν καταβάλλεται μόνον ὅταν ὑπάρχῃ ζημία, ἐνῶ ἡ ἀποζημίωσις τοῦ Ν. 2112 ὅπωςδὴποτε.

Πρὸς τὴν ἄποψιν ταύτην συνετάχθησαν καὶ δικαστικαὶ ἀποφάσεις. Ἐκρίθη ὡς ποινή, διότι κατοβάλλεται οὐ μόνον ὅταν ὁ ὑπάλληλος ἐζημιώθῃ πράγματι ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἀπολύσεως, ἀλλὰ καὶ ὅταν, ἀμέσως ἐργασθῆς ἀλλαχοῦ, οὐδόλως ἐζημιώθῃ ἐκ τῆς ἀπολύσεώς του (6). Γενεσιουργὸς αἰτία τῆς ποινῆς εἶναι ἡ παράλειψις τῆς ἐμπροθέσμου καταγγελίας (7). Ὁ ἐργοδότης, παραλείπων τὴν ἐμπροθέσμον καταγγελίαν τῆς συμβάσεως, διαπράττει οἰονεὶ ἀδίκημα (8) διότι προσβάλλει τὸ δικαίωμα τοῦ ὑπαλλήλου τὸ ἀπορρεῖν ἐκ τῆς συγχρόνου περὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης, οἰκονομικῆς ἀσφαλείας καὶ σταθερότητος ἰδέας.

Ὁ Ἄρειος Πάγος διετύπωσεν ὀλίγον βραδύτερον (9) τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ ἀποζημίωσις δὲν καθορίζεται βάσει θετικῆς ἢ ἀποθετικῆς ζημίας. Βασικὴ σκέψις τοῦ ἰδίου 2112 εἶναι νὰ εἰδοποιῆται ὁ ὑπάλληλος ἐγκαίρως περὶ τῆς μελλούσης ἀπολύσεως, ὥστε νὰ ἔχῃ εἰς τὴν διάθεσίν του ἐπαρκῆ χρόνον πρὸς ἐξεύρεσιν ἄλλης ἐργασίας. Ἄλλ' ὁ νόμος οὐδόλως λαμβάνει ὑπ' ὄψιν πόσον χρόνον παρέμεινεν πράγματι ἀνεργὸς ὁ ἀπολυθεὶς ὑπάλληλος. Οὕτως ἡ ἀποζημίωσις ἔχει τὸν χαρακτῆρα τῆς κατ' ἀποκοπὴν καὶ κατὰ τεκμήριον ρυθμίσεως τῶν σχέσεων τῶν ὑπαλλήλων πρὸς τὸν ἐργοδότην, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλει, οἰονεὶ ὡς ἐμπορικὸν βᾶρος, υποχρέωσιν πρὸς ἀνθρώπων ζημιῶν κατὰ τεκμήριον ἐπερχομένων.

1) Ὅρα ἀντίκρουσιν τῆς θεωρίας ταύτης εἰς Καποδίστριαν, Περὶ καταγγελίας συμβάσεως ἐργασίας ὠρισμένου καὶ ἀορίστου χρόνου, σελ. 56 ἐπ. Ὅρα ὁμοίως σχόλια Γ. Ἀλεξοπούλου ἐπὶ τῆς Ἐφ. Ἀθ. 1289/1933 ἐν Θέμ. ΜΕ' 343.

2) Πολυγένης, ἐν Windscheid, Ἐνοχ., παράγρ. 258, σημ. 9.

3) Ὅρα ἀντίκρουσιν καὶ ταύτης εἰς Καποδίστριαν, ἐνθ' ἄνωτ. καὶ εἰς Ἐρμηνείαν τοῦ Ἐργατικοῦ δικαίου, τοῦ αὐτοῦ, παράγρ. 434.

4) Καποδίστρια, ἐνθ' ἄνωτ.

5) Πρβλ. Κ. Δημάκην εἰς ΕΕΔ, 7, 151.

6) Α.Π. 801/1929, Θέμ. Μ' 652, Ἐφ. Ἀθ. 751/1924, Θέμ. ΛΣΤ' 486, Ἐφ. Ἀθ. 657/1934, ΕΕΝ, Α', 481.

7) Ἐφ. Ἀθ. 1476/1929, Θέμ. ΜΑ', 521.

8) Πρωτ. Πατρ. 1101/1931, Θέμ. ΜΒ', 630.

9) Α.Π. Ι καὶ 2/1937, Θέμ. ΜΗ' 439.

Πάντως ἡ νομολογία εἶναι σύμφωνος ὅτι ἡ ἀποζημίωσις ἀπολύσεως δὲν φέρει τὸν χαρακτῆρα μισθοῦ. Συνεπῶς χωρεῖ ἐπ' αὐτῆς συμψηφισμός, κατά-
σχσεις ἢ ἐκχώρησις (1).

* * *

Ἡ φύσις τῆς ἐκ τῆς ἀτάκτου καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας ἀπο-
ζημιώσεως, ὀφειλομένης εἶτε εἰς τὴν ἀπροειδοποίητον ἀπόλυσιν εἶτε καὶ εἰς
συμφωνίαν τῶν μερῶν μὲ καταβολὴν εἰς τὸν μισθωτὸν τοῦ ἀναλογοῦντος εἰς
τὴν ἀπότομον λύσιν ποσοῦ, συνεζητήθη εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιστήμην καὶ νο-
μολογίαν. Διάφοροι ἀποφάσεις τοῦ γαλλικοῦ Ἀκυρωτικοῦ ἐπιβεβαιοῦν τὴν
αὐτονομίαν καὶ τὸν ἴδιον νομικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, διακρινομένης ἐτέρων
ἀποζημιώσεων, ὡς π.χ. τῆς ἐκ τῆς καταχρηστικῆς καταγγελίας τοιαύτης (2).

Ἡ ἐκ τῆς ἀπροειδοποιήτου καταγγελίας ἀποζημίωσις εἶναι ἴση πρὸς
τὴν ἀμοιβὴν τὴν ὁποῖαν θὰ εἰσέπραττεν ὁ μισθωτὸς ἐὰν ἐτηρήτο ἡ προειδο-
ποίησις. Συνεπῶς πρόκειται περὶ κατ' ἀποκοπὴν ποσοῦ. Δὲν εἶναι ἀνάλογον
πρὸς τὴν ἐπελθοῦσαν ζημίαν. Δυνατὸν νὰ εἶναι ἀνώτερον, ἐὰν ὁ ἀπολυθεὶς
ὑπάλληλος εὔρε συντόμως νέαν ἀπασχόλησιν ἢ ἀπασχόλησιν μὲ ἀνώτερον
μισθὸν ἢ ἐὰν ὁ ἐγκαταλειφθεὶς ἐργοδότης ἐπέτυχεν ἀμέσως ἀντικατάστασιν
τοῦ παραιτηθέντος χωρὶς νὰ σεβασθῇ τὴν προειδοποίησιν μισθωτοῦ. Δυνα-
τὸν ὅμως καὶ μικρότερον, εἰς τὰς ἀντιθέτους περιπτώσεις (3). Κατόπιν τού-
του θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διερωτηθῇ τις, λέγει ὁ G. Camerlynck, ἐὰν ὁ ὄρος
«ἀποζημίωσις» ἀποκρύπτῃ τὴν ἀληθῆ φύσιν τῆς ὀφειλῆς (4) καὶ πρόκειται
κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον περὶ ὑποκαταστάτου τοῦ μισθοῦ; Οὕτως τὸ Ἀκυ-
ρωτικὸν χρησιμοποιοῖ ἀπὸ τινων ἐτῶν κατὰ χαρακτηριστικὸν τρόπον τὸν
προσδιορισμὸν τῆς ἀποζημιώσεως ταύτης ὡς ἀντισταθμίσεως τῆς μὴ τηρή-
σεως τῆς προθεσμίας προειδοποιήσεως (5). Ἡ ἐρμηνεία αὕτη εἶναι ἰδιαιτέρως
ικανοποιητικὴ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἐργοδότης ἀνακοινοῖ εἰς τὸν μι-
σθωτὸν τὴν ἀπόλυσίν του, καταβάλλων συγχρόνως εἰς αὐτὸν τὸ ἀναλογοῦν
εἰς τὴν διάρκειαν προειδοποιήσεως ποσὸν καὶ ἀπαλλάσσων αὐτὸν τῆς παρο-
χῆς ἐργασίας.

Ἡ ἀντίληψις αὕτη ἔχει τὰς συνεπείας ὅτι α) ἀναλογεῖ πρὸς τὸ ὕψος
τοῦ μισθοῦ καὶ ὄλων τῶν προσθέτων παροχῶν, τὰς ὁποίας θὰ εἰσέπραττεν
ὁ μισθωτὸς, ἐὰν συνέχιζε τὴν ἐργασίαν του εἰς τὴν ἐπιχείρησιν κατὰ τὴν

1) Α.Π. 396/1951, ΕΕΔ 10, 1162, ΕΕ Ι, 19, 14. Ἐφ. Ἀθ. 409/1934, ΕΕΝ, α', 399,
Πρωτ. Ἀθ. 1097/1958, ΕΕΔ 17, 416, ὡς καὶ Πρωτ. Πατρ. 1101/31 (ἀνωτ.).

2) Ὅρα ἀποφάσεις εἰς Camerlynck, *Traité de droit du travail, Contrat de travail*, 1968, No 191, ὑπόσημ 6.

3) Πρβλ. Rivero - Savatier, *Droit du travail*, 1966, σελ. 495.

4) Ἐνθ. ἀνωτ.

5) Soc. 22-4-1966, Bull. civ. IV, 314, 24-11-1966, J.C.P. IV, 174, 6-2-1967,
J.C.P. 67, IV, 42. «A titre de salaire» κατὰ τὴν Ass. plén. 18-6-1963, D. 1963, 643.

διάρκειαν τῆς περιόδου προειδοποιήσεως⁽¹⁾ καὶ β) ὑπόκειται κατὰ λογικὴν συνέπειαν εἰς τὸ νομικὸν καθεστῶς τοῦ μισθοῦ⁽²⁾.

Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ἡ ἐν λόγῳ ἀποζημίωσις ἀναλύεται ὡς μισθὸς ἀδρανεΐας τοῦ μισθωτοῦ, ἀπέχοντος ἐκ τῆς ἐργασίας του κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ διαστήματος τὸ ὁποῖον θὰ ἐμεσολάβει μεταξὺ τῆς προειδοποιήσεως καὶ τῆς ἀπολύσεως. Ἄλλὰ ἔχει τὸ μειονέκτημα κατὰ τοὺς Rivero καὶ Savatier⁽³⁾ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν ἀποζημίωσιν ἣτις ὀφείλεται ἐκ μέρους τοῦ μισθωτοῦ τοῦ παραιτουμένου ἄνευ προειδοποιήσεως. Ἐξ ἄλλου καταλήγει νὰ θεωρῇ λυθεῖσαν τὴν σύμβασιν ἐργασίας μετὰ τὴν λήξιν τῆς προειδοποιήσεως, ἣτις, ἐν τούτοις, δὲν ἔλαβε χῶραν⁽⁴⁾.

* * *

Εἰς τὰς ἀκολουθούσας σελίδας καὶ κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τῆς φύσεως καὶ τοῦ δικαιολογητικοῦ λόγου τῆς ἐκ τῆς τακτικῆς καταγγελίας ὀφειλομένης ἀποζημίωσης, θὰ ἴδωμεν μίαν ἀπὸ διαφόρου σκοπιᾶς ἐξέτασιν τοῦ θέματος τούτου.

Μολονότι νομίζομεν ὅτι ὁ ὅλος θεσμὸς τῆς ἀποζημίωσης τῶν ἀπολυομένων μισθωτῶν ἔχει ἐνότητα, ἐν τούτοις, τὸ ἐκ τῆς ἀτάκτου καταγγελίας τῆς συμβάσεως καταβαλλόμενον ποσὸν θὰ ἦτο δυνατόν, παρὰ τὸν ἰδιότυπον χαρακτήρα του, νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς — ἰδιόμορφος βέβαια — ἀποζημίωσις⁽⁵⁾. Διότι ὑφίσταται *in abstracto* καὶ πταῖσμα καὶ ζημία. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῇ ἐκ τῶν προτέρων εἶναι τὸ μέγεθος τῆς τελευταίας ταύτης. Ἐφ' ᾧ καὶ ὁ νόμος θεσπίζει μίαν κατ' ἀποκοπὴν ἀποζημίωσιν, ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μισθωτοῦ⁽⁶⁾.

Ἡ ἐκ τῆς τακτικῆς καταγγελίας ὀφειλομένη ἀποζημίωσις

Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐκ τῆς ἀτάκτου καταγγελίας ἀποζημίωσις, ἔστω καὶ ὑπολογιζομένη κατὰ παρέκκλισιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἀστικῆς εὐθύνης,

1) Ὅρα πλείστας ἀποφάσεις τοῦ γαλλικοῦ Ἀκυρωτικοῦ εἰς *Camerlynck*, ἐνθ. ἄνωτ., σελ. 342-344. Θὰ πρέπει, δηλονότι, ἡ ἀποζημίωσις αὕτη νὰ περιλαμβάνῃ ὅπωςδῆποτε ὅλα τὰ στοιχεῖα ἅτινα ἀναλογοῦν εἰς τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας κατὰ τὴν περίοδον τῆς προειδοποιήσεως.

2) Ἦτοι: α) εἶναι ἀκατάσχετος, β) ἐπεκτείνονται τὰ προνόμια τοῦ ἀρθροῦ 2101, 4ο τοῦ γαλλ. Α.Κ., γ) ἐφαρμόζονται αἱ βραχυπρόθεσμοι παραγραφαὶ καὶ δ) κρίνεται ὡς μισθὸς ἔναντι τῶν παροχῶν κοινωνικῆς ἀσφαλείας καὶ ἔναντι τοῦ φορολογικοῦ δικαίου.

3) *Droit du travail*, 1966, σελ. 494 ἐπ.

4) Ὅρα *Camerlynck*. ἐνθ' ἄνωτ., No 189, σελ. 336 ἐπ.

5) Πρβλ. Τούση - Σταυροπούλου, Ἐργατικὸν δίκαιον, 1967, σελ. 375, Ἀγαλλοπούλου, Ἐργατικὸν δίκαιον, 1958, σελ. 343.

6) Πρβλ. L. de Litala, *Il contratto di lavoro*, 1946, σελ. 416, Staudinger - Nipperdey, *Kommentar zum BGB (Dienstvertrag)* 10 Aufl. Vorbem. zu den §§ 620 - 628, 145. Ἡ πατροπαράδοτος αὕτη ἀνάλυσις δὲν φαίνεται ἀσυμβίβαστος πρὸς τὸν κατ' ἀποκοπὴν χαρακτήρα τῆς ἀποζημίωσης: Rivero - Savatier, ἐνθ' ἄνωτέρω.

ένεχει τὸ στοιχείον τοῦ πταίσματος τοῦ ἀπροειδοποιήτως καταγγέλλοντος. Παρ' ὅλα ταῦτα, καὶ ἂν σεβασθῆ τὴν προθεσίαν προειδοποιήσεως, ὀφείλει καὶ πάλιν ἀποζημίωσιν.

Ἡ ἀποζημίωσις αὕτη ἔχει βασικῶς τὴν δικαιολογίαν τῆς εἰς τὸν κλυδωνισμὸν, τὸν ὁποῖον ὑφίσταται ὁ μισθωτὸς ἐκ τῆς ἀπώλειας τῆς ἐργασίας του καὶ ἐκ τῆς σχετικῆς δυσκολίας τὴν ὁποῖαν ἀντιμετωπίζει πρὸς ἐξεύρεσιν νέας ἀπασχολήσεως. Ἐξ ἄλλου, ἐφ' ὅσον ὁ μισθωτὸς παρέμεινεν ἐπὶ χρόνον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μακρὸν ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, δικαιούται ἀποζημιώσεως ἀρχαιότητος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐφ' ὅσον ἀπολύεται.

Ἡ ἐκ τῆς τακτικῆς καταγγελίας ἀποζημίωσις εἶναι ὄντως δυσχερὲς νὰ τοποθετηθῆ εἰς τινὰ τῶν παραδεδομένων νομικῶν κατασκευῶν. Ὅμως τὸ πρόβλημα τῆς νομικῆς φύσεως καὶ τοῦ δικαιολογητικοῦ λόγου τῆς ἀποζημιώσεως ταύτης καθίσταται ἐπιτακτικὸν ἐὰν ἀναλογισθῶμεν τὴν ἐξέλιξιν τὴν ὁποῖαν προσέλαβεν ὁ ὑπὸ ἐξέτασιν θεσμὸς: Ἐκκινήσας ἀπὸ τὴν κατακραυγὴν κατὰ τῆς ἀπροθέστου καταγγελίας, κατέληξε νὰ δημιουργήσῃ τὴν προειδοποίησιν καὶ τὴν ἀποζημίωσιν ἐν περιπτώσει ἀπροειδοποιήτου ἀπολύσεως. Καὶ ἕως ἐδῶ, τὰ πράγματα, ὀδηγούμενα ἀπὸ τὴν περὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης ἀντίληψιν, ἔβαινον ὁμαλῶς. Ἄλλ' ἐπροχώρησαν περαιτέρω. Ἐθεσπίσθη ὑποχρέωσις ἀποζημιώσεως ἔστω καὶ ἐν περιπτώσει προειδοποιήσεως καὶ — τέλος — προκειμένου περὶ ἐργατῶν ἀποζημίωσις μὴ ἐπιτρεπομένης προειδοποιήσεως.

Οὕτως ἡ νομικὴ φύσις τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἀπολυομένων ἐγένετο ἀντικείμενον συζητήσεων εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιστήμην καὶ νομολογίαν. Ἀμφότεραι ἔχουν ὑπογραμμίσει τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐκ τῆς τακτικῆς καταγγελίας ἀποζημιώσεως ἐναντι τῆς ἀποζημιώσεως ἑλλείπει προειδοποιήσεως ἢ καὶ τῆς διὰ καταχρηστικὴν καταγγελίαν τῆς συμβάσεως ἐργασίας. Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ δοθῆ τέλος εἰς τὰ διαρκῆ προβλήματα, τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ καὶ τὰ ὁποῖα ἐπιτείνονται ἐκ τῶν ὄλων ἐν πληθυνομένων ἐρμηνειῶν (1).

Δύο κύριαι θεωρίαι ὑπεστηρίχθησαν εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπιστήμην καὶ νομολογίαν. Ἡ πρώτη βλέπει εἰς τὴν ἀποζημίωσιν αὐτὴν τὸν τρόπον ἀποκαταστάσεως μιᾶς ζημίας. Ἡ ἀποζημίωσις ἀντισταθμίζει τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐργασίας, τοῦ μισθοῦ, τῶν πλεονεκτημάτων ἅτινα ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν. Ἡ ἀνάλυσις αὕτη φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, λέγει ὁ P. Durand (2) ἱκανοποιητικὴ. Ἐν τούτοις προσκρούει εἰς ἐμπόδια. Πράγματι, ἡ ἀποζημίωσις αὕτη εἶναι ἰδιόμορφος: Δὲν προϋποθέτει πταῖσμα, ἐφ' ὅσον ἡ καταγγελία συνιστᾷ ἄσκησιν δικαιώματος. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐν λόγῳ ἀποζημίωσις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ἐν τῇ ἐπιχειρήσει καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ζημίαν τὴν ὁποῖαν πράγματι ὑπέστη ὁ μισθωτὸς.

Οὕτως ὠδηγήθημεν εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ἐτέρας θεωρίας. Κατ' αὐτὴν

1) Camerlynck, ἐνθ' ἄνωτ. No 234.

2) Durand - Vitu: Traité, II, No 485 ἐπ.

ἡ ὀφειλὴ ἔχει ὡς αἰτίαν τὴν παροχὴν τῆς ἐργασίας. Ἡ ἀποζημίωσις ἀπολύσεως, χορηγούμενη ὁμοῦ μετὰ τοῦ μισθοῦ, συνιστᾷ συμπλήρωμα μισθοῦ εἰς ἀνταμοιβὴν ἐργασίας παρασχεθείσης κατὰ τὸ παρελθόν. Ἀποτελεῖ παρακρατούμενον μισθὸν (*salaire différé*).

Συνέπειαι τῆς θεωρίας ταύτης, ἡ ὁποία ἐπαναλαμβάνει ἐν συντομίᾳ τὴν ἐπιχειρηματολογίαν τοῦ Dupoux (1) εἶναι ὅτι ἡ ἀποζημίωσις αὕτη δὲν ἀποκλείει τὴν καταβολὴν καὶ ἄλλων ἀποζημιώσεων, καθὼς καὶ ὅτι ἐφαρμόζονται ἐπ' αὐτῆς αἱ διατάξεις προστασίας τοῦ μισθοῦ.

Ἀσκῶν κριτικὴν ἐπὶ τῆς θεωρίας ταύτης ὁ G. Camerlynck (2) λέγει ὅτι παραγνωρίζει τὴν φύσιν τοῦ θεσμοῦ. Διότι τότε ἡ ἀποζημίωσις θὰ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ ὑπολογίζεται βάσει ἐνὸς ποσοστοῦ μισθῶν πραγματικῶς εἰσπραχθέντων, ἐνῶ ὑπολογίζεται βάσει τοῦ μισθοῦ τῆς ἐποχῆς τῆς λύσεως τῆς συμβάσεως ἐργασίας. Ἐξ ἄλλου αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις εἰς Γαλλίαν τείνουν εἰς τὸ νὰ δεχθοῦν ὡς ἐνιαίαν τὴν ἐννοίαν τῆς ἀρχαιότητος, ἀνεξάρτητον τῶν διαδοχικῶν κατηγοριῶν εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκεν ὁ μισθωτὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σταδιοδρομίας του, ἀνεξαρτήτως δηλαδὴ τῆς προϋπηρεσίας του ὡς ἐργάτου ἢ ὑπαλλήλου (3). Σημειοῦται προσέτι ὅτι αἱ γενικαὶ προϋποθέσεις τοῦ δικαιώματος ἀποζημιώσεως δὲν συμφωνοῦν πρὸς τὴν θεωρίαν τοῦ μισθοῦ. Ὁ μισθωτὸς δὲν εἰσπράττει τὴν ἀποζημίωσιν ἐὰν ἀποχωρήσῃ οἰκιοθελῶς ἢ ἂν ἀπολυθῇ δεδικοιολογημένως ὑπὸ τοῦ ἐργοδότη. Ἐκτὸς τούτου, συνεχίζει, τὰ προστατευτικὰ συστήματα ἐπὶ τοῦ μισθοῦ — τὸ ἀκατάσχετον καὶ τὸ ἀνεκχώρητον — δὲν ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῆς ἀποζημιώσεως ταύτης, διάφοροι δὲ ἀποφάσεις ἠρνήθησαν νὰ ἐπεκτείνουν ἐπ' αὐτῆς τὸ προνόμιον τοῦ ἀρθροῦ 2104 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων ὁ Camerlynck ὠδηγήθη εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν θεωρίαν τῆς ἀποζημιώσεως. Κατ' αὐτὴν, ἡ ἀποζημίωσις ἀπολύσεως δὲν ἀποτελεῖ συμπλήρωμα μισθοῦ, ἀλλὰ, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ ὄνομά της, ἓνα τρόπον ἀποκαταστάσεως τῆς ζημίας. Ἀντισταθμίζει τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐργασίας, τοῦ μισθοῦ, τῶν πλεονεκτημάτων καὶ παροχῶν τὰς ὁποίας συνεπάγεται ἡ ἀρχαιότης τοῦ μισθωτοῦ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει.

Ἡ θεωρία τῆς ἀποζημιώσεως προσκρούει, ἐν τούτοις, ὡς εἶδομεν, εἰς σοβαρὰς ἀντιρρήσεις. Ἡ ἀποζημίωσις αὕτη δὲν προϋποθέτει, πράγματι, πταῖσμα τοῦ ἐργοδότη, ἀλλ' ἀποτελεῖ τὴν ἄσκησιν ἐνὸς δικαιώματος. Ἐξ ἄλλου ὀφείλεται καὶ ἂν ἔτι ὁ μισθωτὸς εὔρην ἐργασίαν. Ἐπομένως δὲν προϋποθέτει ζημίαν τοῦ τελευταίου τούτου.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁ G. Camerlynck ἐπιμένει ὅτι ἀποτελεῖ ἀποζημίωσιν. Ἄλλ' ἡ ἀποζημίωσις αὕτη εἶναι εἰδικῆς μορφῆς: Ὁ ἐργοδότης, ὡς ἡγέτης τῆς

1) L. Dupoux: L'indemnité de licenciement, σελ. 43 ἔπ. Πρὸς αὐτὴν κλίνει καὶ ὁ G. Lyon-Caen, Man. de dr. du travail, 1955, 276.

2) Ἐνθ' ἄνωτ. No 236, σελ. 399 καὶ τοῦ αὐτοῦ εἰς J.C.P. 1957, I, 1391.

3) Πρβλ. Barassi. Il diritto del lavoro, I, σελ. 371 καὶ σημ. 37.

ἐπιχειρήσεως, ἔχει τὸ δικαίωμα τῆς ἀπολύσεως μισθωτῶν. Τὸ δικαίωμα, ὁμως, τοῦτο, ἔχει ὅρια: τὴν σταθερότητα εἰς τὴν ἀπασχόλησιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἐργαζομένου. Καὶ ἡ ἀπόλυσις ἔχει ὡς ἀντιστάθμισμα τὴν ἀποζημίωσιν (1).

Ἐξ ἄλλου, οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ τὸ ὅτι ὁ μισθωτὸς ὑφίσταται ζημίαν ἐκ τῆς ἀπολύσεως. Ἡ ἀποψις ὅτι τὸ ποσὸν τῆς ἀποζημιώσεως ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν προϋπηρεσίαν τοῦ μισθωτοῦ καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν προξενηθεῖσαν εἰς αὐτὸν ζημίαν δὲν εἶναι κατὰ τὸν Camerlynck ἀποφασιστικὴ (2).

Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων κυρίων θεωριῶν διευτυπώθη ὑπὸ ἐτέρων Γάλλων συγγραφέων ἡ ἀποψις ὅτι ἡ ἀποζημίωσις ἀπολύσεως ἀποτελεῖ ἰδιότυπον δικαίωμα, ἔχον ὡς σκοπὸν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς σταθερότητος εἰς τὴν ἀπασχόλησιν (3). Πράγματι, βλέπουν οὗτοι μὲ πολὺν σκεπτικισμόν καὶ τὴν θεωρίαν τῆς ἀποζημιώσεως, λόγῳ ἑλλείψεως πταίσματος τοῦ ἐργοδότη καὶ πραγματικῆς ζημίας τοῦ μισθωτοῦ καὶ τὴν θεωρίαν τοῦ μισθοῦ, διότι δὲν στηρίζεται εἰς γενομένας ὑπὸ τοῦ μισθωτοῦ καταβολάς.

Ἡ καλύτερα ἐξήγησις, κατὰ τοὺς Rivero-Savatier (4) εἶναι ὅτι ἀποτελεῖ ἐν ἰδιότυπον δικαίωμα τοῦ ἐργαζομένου ἐπὶ τὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν κατέχει καὶ τὸ ὅποιον ἐνδυναμώνει ἡ ἀρχαιότης ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ. Ἐὰν στερηθῇ τῆς ἐργασίας του, ἄνευ πταίσματος του καὶ ἐναντίον τῆς θελήσεώς του, δικαιούται ἀποζημιώσεως.

Κατὰ τοὺς Brun-Galland (5) — θεωρία τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ δεσμοῦ — προέχει ἡ σταθερότης ἀπασχολήσεως. Ἡ ἀποζημίωσις ἀπολύσεως εἶναι κατ' αὐτοὺς ἐκδήλωσις τῆς ἐξελίξεως τῆς συμβάσεως ἐργασίας πρὸς τὴν σύμβασιν ἑταιρείας.

* * *

Ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστῆμη διείδεν ὅτι ἡ ἀποζημίωσις αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ στηριχθῇ εἰς τὰς γνωστὰς κατασκευὰς τοῦ δικαίου, οὔτε ὁ δικαιολογητικὸς της λόγος ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀνεργίαν. Οὕτως ἀνεζητήθη ἡ βάσις της εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν ζωὴν. Θεωρία διατυπωθεῖσα ὑπὸ τοῦ

1) Ἄς σημειωθῇ ὅτι ἡ παράγραφος 1 τοῦ γερμανικοῦ νόμου ἐπὶ τῆς προστασίας κατὰ τῆς ἀπολύσεως (Kündigungsschutzgesetz) τοῦ 1951 ὀρίζει ὅτι ἀπόλυσις μισθωτοῦ ἀπασχοληθέντος πλέον τῶν ἐξ συνεχῶν μηνῶν εἰς τὸν αὐτὸν ἐργοδότην εἶναι ἄκυρος ἐὰν δὲν εἶναι κοινωνικῶς δικαιολογημένη. Ἐξ ἄλλου εἰς Ἰταλίαν ἐκαλύφθησαν διὰ τοῦ νόμου 741 τοῦ 1959 οἱ περιορισμοὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀπολύσεων, οἱ προβλεπόμενοι ἕως τότε ἀπὸ τὰς συλλογικὰς συμβάσεις, πρόσφατος δὲ Ἰταλικὸς νόμος ἀπαιτεῖ ὡς νόμιμον λόγον ἀπολύσεως μίαν προφανῆ ἑλλειψιν ἐκτελέσεως τῶν ὑποχρεώσεων.

2) Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 403 - 404.

3) Βλ. Rouast-Durand, Droit du travail, 1963, No 417. Πρβλ. καὶ G. Lyon-Caen, ἐνθ' ἄνωτ. No 276.

4) Rivero-Savatier, Droit du travail, 1966, σελ. 508.

5) Brun-Galland, ὁμοίως, 1958, σελ. 588.

Γρηγ. Κασιμάτη (1) ἔχαρακτήριζε τὴν ἀποζημίωσιν ταύτην ὡς πρόσθετον ἀμοιβὴν τοῦ ἀπολυομένου, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ὠφελειῶν, τὰς ὁποίας ἐπορίσθη ὁ ἐργοδότης, ἐν εἶδος βοθηήματος προνοίας, ἀντικρυζομένου ἀπὸ τὰς ἀφανεῖς ὑπὲρ αὐτοῦ εἰσφοράς τοῦ μισθωτοῦ κατὰ τὴν ἐργασίαν του. Καὶ κατὰ τὸν Ι. Καποδίστριαν (2) ἡ ὑποχρέωσις τοῦ ἐργοδότη να καταβάλῃ καὶ ἐν περιπτώσει προειδοποιήσεως ἀποζημίωσιν φέρει τὸν χαρακτήρα ἀναγκαστικοῦ δώρου πρὸς τὸν ὑπάλληλον, τὸν ἐπὶ χρόνον ὁπωσδήποτε μακρὸν προσεγγκόντα τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τὸν ἐργοδότην καὶ συντελέσαντα εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ τὸν Ἄλ. Λιτζερόπουλον ἡ ἀποζημίωσις τοῦ νόμου 4558 ἔχει μικτὸν χαρακτήρα. Δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀφ' ἑνὸς μὲν ὡς ἀποζημίωσις, ὀριζομένη κατ' ἀποκοπὴν ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὴν ἐνδεχομένην ἐκ τῆς ἀπολύσεως ζημίαν καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς βοήθημα ὑπὸ τύπον ἀνταμοιβῆς διὰ τοὺς κόπους τοὺς ὁποίους κατέβαλε κατὰ τὴν ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ὑπηρεσίαν του ὁ ὑπάλληλος χάριν τῆς εὐδοκίμησεως ταύτης (3).

Συμπεράσματα — Θέσεις

Ἡ ποικιλία τῶν θεωριῶν ἀποδεικνύει καὶ τὸ δυσχερὲς τοῦ προβλήματος, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἐξετάζεται εἰς τὰ πλαίσια τῆς συμβάσεως ἐργασίας καὶ τῶν παραδεδομένων νομικῶν κατασκευῶν. Εἶδομεν, πράγματι, τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζουν οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἐντάξουν τὴν ἀποζημίωσιν ἀπολύσεως εἰς τοὺς θεσμοὺς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου.

1) ΕΕΔ, 1, 150. Κατὰ τὸν Κ. Δημάκην, ὁμοίως (ΕΕΔ, 2, 230) ἡ προθεσμία προειδοποιήσεως αὐξάνεται μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ὑπηρεσίας διὰ νὰ αὐξηθῇ ἡ ἀποζημίωσις. Ὡς μόνος λόγος δὲ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀποζημιώσεως εἶναι ἡ αὐξήσις τῆς παραγομένης ὑπὸ τοῦ μισθωτοῦ ὑπεραξίας. Κατὰ τὸν Κ. Δημάκην ἡ ἀποζημίωσις τοῦ νόμου 4558 δὲν εἶναι διάφορος τῆς τοῦ ἀρχικοῦ Ν. 2112. Εἶναι καὶ αὕτη ὑποχρέωσις ἐκ τοῦ νόμου. Ἀντιθέτως κατὰ τὸν Ἀγαλλόπουλον (Ἐργατικὸν Δίκαιον, 1958, σελ. 343) ὅταν καθωρίσθησαν αἱ μακρὰ προθεσμίες προειδοποιήσεως ἐν Ἰταλίᾳ εἶχον ὑπ' ὄψιν τὴν ἀποζημίωσιν λόγῳ μὴ τηρήσεως τῆς προθεσμίας προειδοποιήσεως, τὴν ὁποίαν προέβλεπον μακρὰν διὰ νὰ ἰκανοποιήσουν τοὺς ἠλικιωμένους ἐργάτας, βραδύτερον δὲ μὲ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀποζημιώσεως λόγῳ ἀρχαιότητος ὁ ὅλος θεσμὸς ἔλαβεν ἄλλην μορφήν. . . Καὶ ὁ P. Durand (La protection du travailleur en cas de perte de l'emploi, 1961, σελ. 265-266), λέγει ὅτι ἡ καθιέρωσις τῆς ἐπὶ τῆς καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας ἀποζημιώσεως ἐν πολλοῖς ἀρχικῶς ἐπεβλήθη ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐνισχύσεως τῶν μισθωτῶν τῶν μὴ ἠσφαλισμένων κατὰ τοῦ γήρατος.

2) Ἐρμηνεία τοῦ Ἐργατικοῦ Δικαίου, παράγρ. 427. Ὁ Χρ. Ἀγαλλόπουλος, σκιαγραφῶν (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 339 - 340) τὴν δικαιολογητικὴν βᾶσιν τῆς ἐκ τακτικῆς καταγγελίας ἀποζημιώσεως λέγει ὅτι πρόκειται περὶ θεσμοῦ πολιτογραφηθέντος ἤδη εἰς τὰς πλείστας ξένας νομοθεσίας συνηθῶς ὑπὸ τὸν τίτλον «ἀποζημιώσεως» λόγῳ ἀρχαιότητος καὶ σκοποῦντος, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κινδύνου, τὴν ἀποκατάστασιν τῆς φθορᾶς, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ μισθωτὸς ὡς ἐμψυχος μηχανὴ ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Καὶ ὁ Ἄλ. Σακελλαρόπουλος (Ν. Δίκ. 1961, 441) λέγει ὅτι ἡ περὶ τῆς ὁ λόγος παροχῆ ἔχει ὡς ἀντίκρουσμα τὰς παρασχεθείσας κατὰ τὸ παρελθὸν ὑπηρεσίας.

3) Θέμ. ΝΒ', σελ. 358.

Ἡ ἐπιστήμη τοῦ δικαίου ἀπέδειξε πάντοτε ὅτι δὲν παραμένει προσδεμένη εἰς τὰς αὐστηρὰς νομικὰς κατασκευάς. Ἀνέκαθεν ἐντὸς αὐτῆς συνκρούοντο οἱ παραδεδομένοι θεσμοὶ πρὸς τὴν κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν πραγματικότητα καὶ πάντοτε εὐρίσκετο τρόπος ὑπερπηδήσεως τοῦ νομικοῦ φράγματος. Παραδείγματα τούτου—καὶ μάλιστα ἀφορῶντα εἰς τὴν σύμβασιν ἐργασίας—ἔχομεν ἄρκετά. Ἡ χορήγησις τοῦ *honorarium*, τῆς *extraordinaria cognitio* εἰς τὰς ἐλευθερίους ἐργασίας ὑπὸ τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, παρ' ὅλον ὅτι αὐταὶ οὔτε ἡμίβοντο, οὔτε ἦσαν δεκτικαὶ μισθώσεως· τὰ ἀνώνυμα συναλλάγματα ἔναντι τῶν ἐπωνύμων καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως ἀγωγῆς εἰς αὐτά· τέλος τὸ θέμα τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐννοίας τῆς σχέσεως ἐργασίας—σχέσεως ἀγνώστου εἰς τὸ ἀστικὸν δίκαιον—ὡς δημιουργουμένης ἐκ τῆς πραγματικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ μισθωτοῦ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, ἀνεξαρτήτως τοῦ κύρους τῆς συμβάσεως ἐργασίας.

Εἰς ὅλας οὕτὰς τὰς περιπτώσεις τὸ δίκαιον ἐξέφευγεν ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτοῦ κατασκευάς. Διατί, λοιπόν, νὰ ἐμμένωμεν εἰς αὐτάς; Ὅτι πρέπει, ὑπερηδῶντες τὸ νομικὸν φράγμα, νὰ ἐξετάσωμεν τὸν θεσμόν ὑπὸ τὴν σύγχρονον κοινωνικὴν καὶ οἰκονομικὴν πραγματικότητα ὡς διαγράφεται αὕτη ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ μισθωτοῦ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὁ ὅλος θεσμός φυσικῶς ἀπορρέει. Πράγματι, ἡ ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ μισθωτοῦ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει δημιουργουμένη σχέσις, μὴ ἐξαντλουμένη εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν παροχῶν περιουσιακοῦ χαρακτήρος⁽¹⁾, ἀποτελεῖ σχέσιν κοινότητος. Ὁ μισθωτὸς μετέχει εἰς τὸ σῶμα τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς σύνολον. Ἡ θεώρησις τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς κοινότητος, θεμελιουμένη ἐπὶ τῶν ἐντὸς αὐτῆς συγκρουομένων συμφερόντων, παραδέχεται τὴν ἐπιχείρησιν ὡς κοινωνικὸν ὄργανισμὸν, εἰς τὸν ὁποῖον εἰσέρχεται ὁ μισθωτὸς⁽²⁾.

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν βασιζόμενοι ὄχι μόνον ἡ ὑποχρέωσις πίστεως τοῦ μισθωτοῦ πρὸς τὸν ἐργοδότην καὶ—ἀντιστοίχως—ἡ ὑποχρέωσις προνοίας τοῦ ἐργοδότη πρὸς τὸν μισθωτόν, ἀλλὰ καὶ ἡ σύγχρονος μορφή τῆς συμμετοχῆς τῶν μισθωτῶν εἰς τὴν διοίκησιν καὶ τὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων καθὼς καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ δικαιώματος τοῦ μισθωτοῦ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν του⁽³⁾. Ἐπὶ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν στηριζόμενοι καταλήγομεν εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι μορφή συμμετοχῆς χαρακτηρίζει τὴν δικαιολογητικὴν βάσιν τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἀπολυομένων μισθωτῶν. Ὡς πρὸς τὴν νομικὴν φύσιν καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πρόκειται περὶ ἰδιοτύπου δικαιώματος, ἀποβλέποντος εἰς τὴν ἐξασφάλισιν σταθερότητος εἰς τὴν ἀπασχόλησιν, τὸ ὁποῖον ἐνδυναμώνει ἡ ἀρχαιότης ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ. Ἰδιότυπον δικαίωμα τοῦ ἐργαζομένου ἐπὶ τὴν ἐργασίαν του ὅταν στερεῖται ταύτης παρὰ τὴν θέλησιν του καὶ ἀνευ-

1) Πρβλ. Μαντζούφα, Γεν. Ἀρχαὶ Ἔργατ. Δικαίου, σελ. 70—71, 84.

2) Ὅρα Κασσιμάτη, Μαθήματα Κοινων. δικαίου καὶ Κοινων. Πολιτικῆς, σελ. 273, 278. Καρακατσάνη, Ἡ ἐννομος τάξις τῆς ἐκμεταλλεύσεως, σελ. 40 ἐπ. 57 ἐπ. Καλομοίρη, εἰς Ἐπιθεώρ. Ὑπ. Ἐργασίας, I, σελ. 96.

3) Βλ. Δεληγιάννη, Μαθήματα Ἔργατ. Δικαίου, σελ. 41 ἐπ.

πταισμάτος του, δικαιούται αποζημιώσεως. Τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὅμως, δὲν ἐξικνεῖται μέχρι τοῦ νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ὑφίσταται ἰδιοκτησία τοῦ μισθωτοῦ ἐπὶ τῆς ἐργασίας του ἐν τῇ ἐπιχειρήσει. Ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν κοινότητα περιλαμβάνει καὶ τὴν ὑποταγὴν εἰς τὴν ἱεραρχίαν. Καὶ αὕτη καταλήγει εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ διευθύνοντος τὴν ἐπιχείρησιν νὰ ἀπολύσῃ τὸν μισθωτόν, δηλαδὴ νὰ διακόψῃ οὗτος τὴν ἔνταξιν του εἰς τὴν κοινότητα. Εἰς τὸ δικαίωμα ὅμως τοῦτο δὲν περιλαμβάνεται καὶ ὁ σφετερισμὸς τῶν ἤδη ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς κοινότητος δημιουργηθέντων δικαιωμάτων συμμετοχῆς. Καὶ τὰ δικαιώματα ταῦτα καθορίζονται ἀπὸ τὸν νόμον κατ' ἀποκοπὴν βάσει τῆς ἀρχαιότητος (1).

Συνέπεια τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων εἶναι ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἀπολυομένων μισθωτῶν κρίνεται ἀνεξάρτητος τῆς ὑπάρξεως ἀνεργίας ἢ τῆς ἀσφαλίσεως κατ' αὐτῆς. Ἡ ἀποζημίωσις, ὡς μορφή συμμετοχῆς, θὰ ἦτο μία προνομιακὴ ἀνάληψις τοῦ μεριδίου, τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ἐργασίας του ἀπέκτησεν εἰς τὸ ἰδεατὸν κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως ὁ μισθωτός. Ἀνάληψις, πάντως, ἀνάλογος πρὸς τὴν ὑποτιθεμένην εἰσφορὰν του κατὰ χρόνον.

Ἡ ἄποψις αὕτη θὰ ἀπετέλει τὴν βάσει τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν ἐξελίξεων συμπλήρωσιν τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἡ ἀποζημίωσις ἀποτελεῖ ἐπιστροφὴν τῶν εἰσφορῶν τοῦ ἐργαζομένου, ἀφανῶν ἢ καὶ ὑποχρεωτικῶν. Ἄλλωστε ἡ ὑποχρεωτικότης τῶν εἰσφορῶν δὲν εἶναι ἄγνωστος εἰς τὸ ἐργατικὸν ἰδίως δίκαιον.

* * *

Τὴν ἐπιστήμην ἀπασχολεῖ, ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν μας, ἐποχὴν τῶν εὐρυτέρων χώρων καὶ τῶν μεγάλων ἐνοτήτων, τὸ θέμα τῆς ἐνοποιήσεως τοῦ δικαίου. Διότι τὸ περὶ δικαίου αἴσθημα εἶναι ἐνιαῖον. Καὶ τοῦτο ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐν τῇ πράξει ἐνοποίησιν καὶ ὅπου αὕτη ἀπέτυχε νομοθετικῶς. Μὴ γενομένη ἐκ τῶν ἄνω, ἐπετεύχθη ἐκ τῶν κάτω. Τὸν ρόλον, τὸν μὴ ἐπιτευχθέντα ἀπὸ τὴν ἐκτελεστικὴν καὶ τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν, ἀνέλαβεν ἡ δικαστικὴ τοιαύτη. Τὰ δικαστήρια, ὠθούμενα ἀπὸ τὰς ἀντιλήψεις μιᾶς ἐπιστήμης παρακολουθούσης τὴν κοινωνικὴν ἐξέλιξιν, ἐπετέλεσαν μέγα ἔργον καὶ οὕτω βλέπομεν σημαντικὴν ὁμοιομορφίαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καὶ ξένην νομολογίαν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας καὶ τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἀπολυομένων μισθωτῶν.

Ἄλλ' οὕτε ἡ ἐπιστήμη οὕτε ἡ νομολογία ἀποτελοῦν, ἐν στενῇ τούλάχιστον ἐννοίᾳ, πηγὰς δικαίου. Τοιαύτας πηγὰς καὶ γενεσιουργοὺς τῶν ὑπο-

1) Μία ἀντίρρησις ἢ ὁποία θὰ ἔχωρει ἐν προκειμένῳ εἶναι διατὶ μὲ ἀσήμαντον ἀρχαιότητα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ ἐργοδότη, ὅπως π.χ. δύο μηνῶν, παρέχεται τόσον δυσαναλόγως μεγάλη ἀποζημίωσις, μὴ δυναμένη νὰ στηριχθῇ εἰς δικαιώματα συμμετοχῆς εἰς τὴν κοινότητα. Πράγματι ὁ νόμος, ἀντιμετωπίσας ἐν προκειμένῳ εἰς ἄλλην ἐποχὴν τὴν ἀνάγκην περιορισμοῦ τῶν ἀπολύσεων δὲν ὑποπτεύετο ὅτι ἡ ἐπιστήμη ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ εἰς τὰς διατάξεις του ἐκ τῶν ὑστέρων θεωρητικὴν δικαιολόγησιν. Πάντως θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ καὶ ἐν προκειμένῳ ὅτι τὰ ὅρια εἶναι πάντοτε σκληρὰ καὶ ὁ φόβος τῆς καταστρατηγήσεως μεγάλος.

χρεώσεων λόγους αποτελούν ο νόμος, τὸ ἔθιμον καὶ ἡ σύμβασις. Πρὸς αὐτά, λοιπόν, θὰ πρέπει νὰ κατευθύνωμεν τὴν προσοχήν μας. Οὕτως :

Ἡ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀρμονικὴ συμβίωσις ἐπιτυγχάνεται :

Πρῶτον διὰ τῆς κρατικῆς ἐπιταγῆς, μεθόδου τὴν ὁποίαν χρησιμοποιοῖ τὸ δημόσιον δίκαιον.

Δεύτερον διὰ τῆς ἐλευθέρως συμφωνίας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ομάδων, εἰς τὸ πλαίσιον, βεβαίως, τῆς ἐννόμου τάξεως. Εἶναι ἡ ὁδός, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει κατ' ἀρχὴν τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον.

Τρίτον διὰ τῶν συμφωνιῶν, ὑπὸ κρατικὴν ὁμῶς ἐποπτεῖαν. Ἡ κατ' ἐξοχὴν μέθοδος τοῦ ἐργατικοῦ δικαίου, ὡς τμήματος τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ δικαίου.

Ἡ σύγχυσις τῶν θεσμῶν καὶ ἡ οὐχὶ ἰσόρροπος οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ χωρίσουν αἱ ὡς ἄνω τρεῖς διέξοδοι καὶ τὸ δίκαιον τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἀπολυομένων μισθωτῶν. Οὕτως ὁ θεσμὸς τῆς προειδοποιήσεως, κατ' οὐσίαν ἐθιμικῆς προελεύσεως, ρυθμίζεται εἰς τὰς προηγμένας κοινωνικῶς καὶ οἰκονομικῶς χώρας, ὅπως καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέουσα ἀποζημίωσις, διὰ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων ἐργασίας (1). Τὸ κράτος ἢ ἀποφεύγει νὰ παρέμβῃ (2) ἢ παρεμβαίνει μὲ σύνεσιν, θέτον ὑποχρεωτικούς κανόνες καθ' ὃ μέτρον μίᾳ γενικῇ ρύθμισις ἐμφανίζεται ἀπαραίτητος (3) ἐντὸς τῶν πλαισίων, ὁμῶς, τῶν ἐθίμων καὶ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων, θέτον δηλονότι ἐν μίνιμουμ ὑποχρεώσεων (4), ἢ θέτον κανόνες ἐφαρμοζομένους εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ ἐνδιαφερόμενοι δὲν καθώρισαν μόνοι τῶν τὰς προθεσμίας καὶ τὰς ἀποζημιώσεις (5). Τέλος εἰς ἄλλα κράτη ἢ νομοθεσία ἀποτελεῖ τὴν ἀποκλειστικὴν πηγὴν τῆς ρυθμίσεως τῆς ἀποζημιώσεως ἀπολύσεως, ὡς συμβαίνει εἰς τὴν χώραν μας.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὅταν ἐθεσπίσθη ὁ νόμος 2112 καὶ τὰ ἄλλα παρεμφερῆ νομοθετήματα ἐξεπλήρουν μίαν κοινωνικὴν ἀνάγκην. Ἡ ἐργατοϋπαλληλικὴ τάξις, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ ἀναπτύσσεται καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν δημιουργίαν τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων, ἔπρεπε νὰ προστατευθῇ.

Αἱ προϋποθέσεις αὗται διετηρήθησαν καθ' ὅλην τὴν μεταξύ τῶν δύο μεγάλων πολέμων περίοδον. Κατ' αὐτὴν ὁμῶς ἕνας νέος θεσμὸς ἦλθε νὰ δημιουργήσῃ καὶ εἰς τὴν χώραν μας μίαν νέαν μορφήν σχέσεων κεφαλαίου καὶ ἐργασίας : Αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις. Εἰσαχθεῖσαι ὁμῶς ὀλίγον πρὸ τοῦ τελευ-

1) Βλ. E. Herz, La protection du salarié à la cessation du contrat de travail, εἰς R.I.T., LXIX, 4, 319 ἐπ. Ὅρα κυρίως σελ. 324, 345.

2) Ὁ E. Herz ἀναφέρει ὡς παραδείγματα τὰς Ἡν. Πολιτείας, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Σουηδίαν. Εἰς Αὐστραλίαν καὶ Ν. Ζηλανδίαν ἐπαφίεται εἰς τὴν διαίτησίαν (αὐτόθι, σελ. 325).

3) Ὅρα π.χ. τὰς ἀλλεπαλλήλους προσθήκας εἰς τὸ ἄρθρον 23 τοῦ γαλλ. κώδικος ἐργασίας.

4) Πρβλ. τὸ γαλλικὸν Διάταγμα τῆς 13ης Ἰουλίου 1967 (ἄρθρον 4).

5) Herz, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 325.

ταίου πολέμου και ἐνῶ ἦτο φανερόν ὅτι ἐπῆρχετο ἡ καταγιγίς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀποδώσουν πλήρως.

Μετὰ τὸν πόλεμον, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἦτο ἀναπόφευκτον νὰ περισταλοῦν αἱ ἀπολύσεις και νὰ κρατηθοῦν οἱ μισθωτοὶ εἰς τὰς θέσεις των με τὸ Ν.Δ. 424, παρέστη ἀνάγκη νέας νομοθετικῆς παρεμβάσεως. Ὁ Ν. 118/1945 ἐπέτρεψε τὰς ἀπολύσεις, μετὰ καταβολὴν τῆς νομίμου ἀποζημιώσεως. Παρὰ-λήλως αἱ συλλογικαὶ συμβάσεις ἐτελειοποιήθησαν με τοὺς νόμους 2053/1952 και 3239/1955, τὸ δὲ κράτος, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ τρίτου παράγοντος τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μεταξύ κεφαλαίου και ἐργασίας — τοῦ καταναλωτοῦ — ἀνέλαβε ρόλον ἰσορροπιστοῦ εἰς τὰς μεταξύ τούτων διενέξεις.

Εἶναι ἄσκοπος, νομίζομεν, ἡ συζήτησις ἐὰν ἡ τόσον προοδευμένη ἐργατικὴ μας νομοθεσία και ἡ ἀπὸ φιλεργατικὸν πνεῦμα διαπνεομένη ἐπιστήμη και νομολογία μας ὑπῆρξαν ἡ ὄχι ἀνασχετικοὶ τῆς οἰκονομικῆς μας ἀναπτύξεως παράγοντες. Ἐξετάζοντες σήμερον τὰ πράγματα και τὴν θέσιν τοῦ δικαίου εἰς ἓνα μεταβληθέντα και διαρκῶς μεταβαλλόμενον κόσμον, ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν αὐξουσαν τεχνικὴν πρόοδον, τὴν οἰκονομίαν τῶν μεγάλων μεγεθῶν, τὴν δημιουργίαν τῶν στελεχῶν και τὴν δημοκρατικοποίησιν τοῦ κεφαλαίου, βλέπομεν ὅτι ὑφίσταται συνεχῆς μετάτοπισις τοῦ πλέγματος: ἐργοδότης—μισθωτὸς—σύμβασις ἐργασίας πρὸς τὸ πλέγμα: ἐπιχειρήσις—συνδικαλισμὸς—συλλογικὴ σύμβασις ἐργασίας. Καιρὸς εἶναι λοιπὸν ἡ τελευταία αὕτη, ἀποτελοῦσα τὴν συνισταμένην τῶν μεταξύ ἐπιχειρήσεως και συνδικαλισμένων μισθωτῶν σχέσιν νὰ παύσῃ ν' ἀποτελῆ, ὡς ἀποκλειστικῶς σχεδὸν συμβαίνει εἰς τὴν χώραν μας, ἐν ἀπλοῦν ὄργανον καθορισμοῦ τῶν κατωτάτων ὀρίων μισθῶν και ἡμερομισθίων και νὰ καταστῆ πλέον ἐνεργὸς. Διότι ἡ συλλογικὴ σύμβασις ἐργασίας δὲν καθορίζει μόνον τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας, ἀλλὰ και γενικῶς τοὺς ὄρους και τὰς συνθήκας αὐτῆς (1).

Νομίζομεν δὲ ὅτι ἔχει ἀναπτυχθῆ πλέον εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἡ ἐργατικὴ και ἡ ἐργοδοτικὴ συνείδησις εἰς τὸν τόπον μας ὥστε νὰ δύνανται νὰ καθορίζουν οἱ δύο οὔτοι παράγοντες τῆς οἰκονομίας αὐτοτελῶς και διὰ τῶν συλλογικῶν συμβάσεων τὰ τῆς καταγγελίας τῆς συμβάσεως ἐργασίας ἐν πνεύματι δικαιοσύνης και ἀμοιβαίας κατανοήσεως (2). Τὸ κράτος και ἡ νομοθεσία ὀρθῶς ἔχουν λάβει τὴν θέσιν τῆς ἀσφαλιστικῆς δικλίδος. Τὸ πρῶτον θὰ πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὸν ρόλον του αὐτὸν τὸν ὁποῖον και διεθνῶς ἔχει ἐπιβάλλει ἡ Διεθνῆς Ὀργάνωσις Ἐργασίας, τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ θεσπιζόμενα νομοθετήματα νὰ ἀποτελοῦν ἀπλῶς τὰ πλαίσια τὰ καθορίζοντα τὰ ὄρια ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ κινοῦνται αἱ μεταξύ κεφαλαίου και ἐργασίας σχέσεις.

1) Ὅρα ὄρισμὸν ταύτης εἰς τὸ ἄρθρον 1 τοῦ Α.Ν. τῆς 16/21-11-1935 και Ν. 3239 τοῦ 1955. Πρβλ. και τὸ βιβλίον τοῦ εἰσαγγόντος τὸν θεσμὸν εἰς τὴν χώραν μας Γρηγ. Κασιμάτη: Ἡ συλλογικὴ σύμβασις ἐργασίας ὡς θεσμὸς τοῦ συγχρόνου δικαίου, 1932.

2) Θὰ μοι ἀντιπαχθῆ ἴσως ὅτι θὰ ὀδηγηθῶμεν οὕτως εἰς ἓνα διαχωρισμὸν τῶν διαφορῶν κατηγοριῶν ἐργαζομένων ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς ἀποζημιώσεως ἀπολύσεως. Ἄλλ' ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ὁ διαχωρισμὸς οὗτος εἰς τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας διατὶ δὲν θὰ ὑφίσταται και ἐπὶ τῆς καταγγελίας τῆς σχέσεως ἐργασίας;